

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

De S. Amore Confessore Culto In Monasterio Belisiensi In Territorio
Leodiénsi Commentarius Prævius

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72229)

DE S. AMORE CONFESSORE

CULTO IN MONASTRIO BELISIENSI IN TERRITORIO LEODIENSI

COMMENTARIUS PRÆVIUS

§ I. S. Amoris apud Martyrologos memoria, cultus sacer, et Acta.

FORTE SEC.

15.

S. Amor,
Belisiensis
monasterii
patronus.

Belisiæ, vernacule Bilsen, quod vetustissimum ducatus Lossensis in Hasbania Inferiori ac Leodiensi territorio ad Demeram fluvium oppidulum est, mediæque leuca extra ejusdem muros positi monasterii, vulgo Munsterbilsen, Latine Monasterium Belisiense, dicti, ac duabus cum dimidia leucis Trajecto ad Mosam dissiti, notitia jam data est in Opere nostro qd diem VIII Julii in S. Landrada virgine, cui ejusdem monasterii primordia debentur; quædam tamen hic addenda sunt, Eo loci præter ecclesiam parochialem, beatæ Virginis Deiparæ sacram, altera est nobilitum canonicarum Secularium (non Regularium, quale olim fuit, et in S. Landrada dictum est) et canonicorum collegio insignis, cui, quæ præest abbatissa ejusdem loci aliorumque temporali dominio gaudet. Hujus monasterii Belisiensis ecclesiæ primarius patronus est S. Amor confessor, de eaque loqui censendi sunt martyrologi, qui ipsum Belisiæ annuntiant, a quarum nonnullis diaconi, ab aliis etiam presbyteri titulo honoratur.

martyrologis aliquot.

2 Primum Martyrologiis, quæ quidem consului, mentionem ejus facit Calendarium monasterii Stabulensis, quod Marteneus et Durandus tom. 6 Amplissimæ collectionis scriptorum veterum vulgarunt, et ab annis circiter septingentis, ac proinde, seculo XI adolescente, scriptum esse censuerunt, quoque ad hunc diem VIII Octobris sine loco sic habet: S. Amoris confessoris. Varia penes nos sunt Martyrologia Mss. sub nomine Bedæ; e quibus Leodiense S. Lamberti ad eundem diem ita habet: Item S. Amoris, presbyteri et confessoris. Locum adjungunt alia Martyrologia; in his inter Auctaria Usuardina apud Sollerium nostrum codices Antverpiensis-Maximus, Ultrajectinus, Leydensis, Albergensis et Danicus eodem item die sic habent: Belisiæ, depositio S. Amatoris (alii Amoris) confessoris. Consonat Bruzcellensis: Belisiæ, depositio S. Amoris confessoris. Breve ejus elogium additur in Usuardina editione Lubeco-Coloniensi hoc modo: Belisiæ, depositio S. Amoris confessoris, qui de Aquitania nobilissimis parentibus ortus foris carnem torquebat intus angebat jejuniis, vigiliis inhærebat assidue et precibus; ab ocioso sermone abstinebat et risu, multisque claris miraculis in pace quievit.

maxime re-centioribus.

3 Eadem fere adoptavit Greenus; at brevius Molanus, addito tamen presbyteratus ordine: Item Belisiæ, inquit, depositio S. Amoris, presbyteri et confessoris. Paulo plura de eo habet nostrum Ms. Florarium Sanctorum, versus finem seculi XV perfectum, hunc diem sic ordiens: Be-

lisiæ monasterio in territorio Lossensi depositio S. Amoris confessoris Christi, alumpni Trajectensis. Hic pergens quadam vice ad ecclesiam, nubem lucidam præviã habuit in modum columpne, quæ filios Israël dudum ad terram Promissionis perduxit, ita et hoc quoque Servum ad ecclesiæ limina properanti * præcurrebat. Quem, dubium non est, perpetuæ salutis attigisse portum, cui Christus erat vivere et mori lucrum. Defunctum vero Deus miraculis dotavit et ditavit amplioribus, quam prius viventem fecerat. Accedunt et recentiora Martyrologia, inter quæ Germanico, Canisii vulgo dicto, elogium S. Amoris supra relatum ex editione Lubeco-Coloniensi ad hunc pariter diem Germanice insertum est; Philippus vero Ferrarius in Catalogo Generali Sanctorum, qui in Romano non sunt, seculum Molanum est.

4 Castellanus quoque in suo Martyrologio Universalis eundem inter Gallie Sanctos ita memorat: Apud monasterium Belisiæ prope Tungros S. Amor diaconus. Addo denique Andreæ Sausayum, qui in Martyrologio Gallicano ejusdem elogium a præmissis partim diversum, exhibet verbis, quæ huc transfero: Ipso die (VIII Octobris) sancti Amoris diaconi et confessoris, qui ortu Aquitanus paternam domum, opes, affinesque Christi amore deserens, in Lotharingiam, ut absconditam hominibus, notam autem Domino, vitam ageret, se contulit. Sepulchrum S. Servatii visitavit, hincque aliquando in solitudine degit, gratiarum, charismata ex divinis obsequiis et meditationibus hauriens. Sed subinde salutis proximorum cupidus, quietis sede relicta, circumquaque progressus est, sanctis prædicationibus et puræ conversationis exemplis advocans incolas hujus tractus ad frugem meliorem. Quibus sicut munere dignis exercitationibus magno cum gratiæ cælestis incremento perfunctus, miraculis clarus in Belisiæ pago Hasbanie Christo charam reddidit animam. Ad cujus tumulum canonicarum collegium postea fundatum est, ubi hodie sicut specialis patronus præcipuo honore colitur. Hoc, aliaque data elogia inferius discutiemus.

5 De cultu huic Sancto, velut patrono a monasterii Belisiensis nobilibus canonicibus deferri solito, diserte consensit Bartholomæus Fisen in Floribus ecclesiæ Leodiensis, addens, sacrum ejus corpus, in lucem e sepulchro editum, in eadem ecclesia præcipuis coli honoribus. Confirmantur hæc omnia ex litteris, quas a R. P. Joanne Limpens, societatis nostræ presbytero, ac quondam Musei nostri erudito scriptore, Traje-

* properantem

notus.

F

jam olim

cto

AUCTOR
C. B.

jecto ad Mosam accepi, in quibus ille sic loquitur: Primarius ejus (monasterii Belisiensis canoniarum ecclesiae) patronus est S. Amor, cujus festum ritu maxime solemniter celebratur die VIII Octobris cum Octava; quo tempore ejus caput publicè exponitur venerationi. . . Imago anno MDCXXIV depicta, quæ ibidem conspicitur, S. Amorem exhibet habitu diaconi indutum. Cultum vero sacrum S. Amori Belisiae impendi solitum ab elapsis jam retro pluribus seculis viguisse, non uno ex monumento discimus. Auctor Vitæ S. Evermari, in agro Tungrensi occisi, qui non serius (vide tom. I Maii Operis nostri pag. 120) seculo XII scripsit, sacras S. Amoris reliquias in summa siccitate publice et in solenni supplicatione fuisse delatas scribit, quo arenti terræ pluviam Deus daret: Persistebat, inquit, populus in prece, perstabat in supplicatione pro complenda ariditate terræ. Ut Deus populum suum ab instantis plagæ interitu liberaret, S. Servatius, finium suorum fidelissimus servator, exponitur; Monulphus et Gondulphus efferuntur; S. Amor (certe non alius, quam Belisiensis) vicinorum suorum dulcissimus amator, in publicum deportatur, ut pro compassione et miseratione eorum æstanti terræ Deus compateretur et misereretur. Mantelius vero inter diplomata Lossensia Regeneræ cujusdam chartam secundo loco recitat, seculi XI anno quadragesimo, Indictione octava, imperante Henrico, Romanorum imperatore tertio, Richardo (seu, ut alias scribitur, Rithardo) Leodiensi episcopo, data, qua illa sese tradidit in ancillam S. Amori in Belisia, sub censu ceræ quatuor denariorum; ea conditione, ut omnis (sua) posteritas eundem solvat in festo S. Amoris etc. Ex quibus cultus S. Amoris apud Belisienses canonicas antiquitatem quidem metiri utcumque possumus, at non ejus initium, quod forte, ut infra dicitur, ejusdem obitu paulo tantum recentius est, assignare.

cultu sacro

6 Præter hæc peculiare nihil de S. Amoris in nobili Belisiensi parthenone cultu sacro accepimus præter inspectionem corporis, cujus instrumenti, de ea facti, apographum hic exhibeo. Testimoniales ex cista et feretro corporis S. Amoris. Anno a Nativitate Domini milles. quadringent. 57 ipso die Nativitatis B. Jois Baptæ ad honorem Dei omnipotentis et S. Amoris, patroni Blisiensis, nos Cecilia de Palude abbâtissa, Jan Welina de Lymes decanissa, Gertrudis de Herve; Maria Surllet, Elizabetha de Oerloë, Jutta de Kesselt, Jutta de Tille, Margarita Fynnock, en Elizabeth de Duffel, canonissæ; Gerardus Abroens, Joës Heeckmans en Joës Warker, canonici, Gerardus Boele, Walterus de Wilre et Henricus de Nedermoele, capellani dictæ ecclesiae S. Amoris, licet minus digni, magna tamen devotione et multiplici affectione inclinati, diligenter visitavimus feretrum cum planetulis argenteis et deauratis aliisque gemmis et lapidibus pretiosis adornatum.

honoratus
fuit Belisia;

7 Quo aperto, invenimus parvum ligneum elevatum serineum, undique unguis cupreis clausum, ac inde medio duobus locis zona alba de coreo cervi circumligatum, finesque ejus reperimus firmiter nodatos, ceraque alba impressos et sigillatos; et ad servandum sigillum illæsum fecimus scissuram in una parte zonæ prætractæ: verum illis omnibus ablatis, aperuimus serineum illud ligneum, in quo denuo vidimus et invenimus pretiosa ossa sanctissimi corporis ejusdem patroni

nostri Amoris, honorifice sindoni rubro * involuta, D quibus multum humiliter et devote per nos adoratis et visitatis, recludi fecimus, ut prius; scissuram vero illius zonæ sigillo domine abbâtissæ et capituli ad tollendum posteris omne dubium ac suspicionem fecimus fideliter communiri ac singillari. Hactenus schedula nostra nec plura; ex qua proinde nihil aliud habemus, quam medio seculo XV S. Amoris reliquias in monasterio Belisiensi pie servatas honoratasque fuisse.

8 Trajecti ad Mosam quoque, ubi vitam aliquamdiu ducit, cultum sacrum S. Amor, et sacellum nomini suo dicalum habuit: ita denuo in suis litteris nos docet R. P. Joannes Limpens. Clerus, inquit, collegiæ S. Servatii S. Amorem coluit Officio duplici cum Oratione et novem Lectionibus propriis, uti [constat] ex mihi exhibitio Breviario, ad usum dictæ ecclesie impresso Coloniæ anno MDIII. Oratio propria est hæc: Concede, quæsumus, Domine, alacribus animis beati Amoris confessoris tui solemniter celebrare, cujus diversis virtutibus decorata vita complacuit. Prima Lectio incipit: Igitur beatus Amor ex Aquitania et parentibus nobilissimis progenitus etc. Neque hæc, et neque ceteræ Lectiones, quæ admodum breves sunt, quidquam continent, unde de ejus ætate etc. aliquid erui possit. Addit porro his Limpens, Servatiana ecclesie clerum ab annis centum et pluribus usum fuisse Breviario Romano, ab eoque tempore S. Amorem Officio ecclesiastico colere desisse. Quod Limpens exhibitum fuit collegiæ S. Servatii ecclesie Breviarium, vel certe huic simile, etiam penes nos est, sed in fine mutilum; in quo eadem est de S. Amore Oratio, quæ supra: Lectiones item perbreves, adeo ut priorum tantum ejus Vitæ partem contineant, et, peregrinatione illius Romana, adventuque Trajectum (quod mireris) prætermittis, in ejusdem gestis in Aquitania, patria sua, velut ibi mortuus esset, desinant.

9 De sacello vero, S. Amori Trajecti ad Mosam olim dicato, ita Limpens: Exhibitus et mihi fuit a D. secretario capituli S. Servatii codex Ms., cui titulus: « Registrum altarium seu beneficiorum » implis et libere ecclesie S. Servatii Trajectensis » quæ beneficia fol. 1 dicuntur « collecta studio et » opera Andreæ Bouwens Mosæ-Trajectini MDCXXVI. Folio 44 recensentur. « Redditus altaris S. Amoris » in oppido Trajecten, cujus rector est D. Agrius » Marquet. « In margine notatur: « Coll. dua de » Munsterbilsen. » Quo significatur ad loci hujus abbâtissam pertinere jus patronatus istius beneficii. Neque jam exstat, pergit Limpens, neque umquam exstitisse scitur altare S. Amoris in ecclesia collegiata S. Servatii: sed exstitit olim in foro olerum capella ecclesie isti subjecta, S. Amori consecrata, in qua et altare stetit eidem Sancto erectum. Non dubitatur, quin huic altari, annexum fuerit beneficium, de quo dictus codex Ms. agit. Illud nunc obtinet R. D. Servatius Loyens. Civitas Trajectensis dividitur in quatuordecim vicos; qui ex hisce forum olerum et vicinas plateas complectitur, vocatur vicus S. AMORIS, quod nomen a memorata Sancti capella retinuit.

10 Servatas quoque eo in sacello usque ad annum 1651 S. Amoris reliquias, sed collabente tum sacello ac vetustate ruinam minitante, eandem in S. Servatii ecclesia, dum de illis plenius disponeretur,

A *disponeretur, depositas fuisse, quod ea de re suis ad nos litteris R. P. Limpenus adjecit, docet Extractum e Resolutionibus capitularibus hisce conceptum verbis*: Extractum ex Resolutionibus capitularibus liberæ et imperialis ecclesiæ Sⁱ Servatii Trajecti ad Mosam. Lunæ, quæ fuit 18 Thris 1651, ad m^o Rndi ac nob: Dni Decanus et Caplum, quia capella Sⁱ Amoris, in hoc oppido sita, propter vetustatem jam ab aliquot annis cœpit ita cadere et paulatim delabi, ut periculi vitandi causa tam turris, quam tectum capellæ ac etiam aliqua murorum altitudo debeat desumi, ordinarunt, quatenus sacræ reliquie in vitrea pixide existentes, ac etiam sanctæ reliquie pixidi plumbeæ inclusæ una cum adjacente testimonio in pergamenæo descripto consecrationis dietæ capellæ et summi altaris de anno 1406 ... Aug^{ti} (quæ pixis plumbea cum suis reliquiis nunc fuit ex eodem altari desumpta) simul reponantur in sacro ecclesiæ Sⁱ Servatii, saltem usque ad aliam ordinationem.

Per Extractum ut supra
J. P. Membrede secret.

B *11 Atque hæc quidem de S. Amoris cultu sacro Trajecti ad Mosam eidem exhibito acceptum*: viguit hic etiam Tungris; nam et in Tungrensi Breviario (distat Tungrensis quondam civitas duobus circiter milliariis, quot et circiter Trajectum, a monasterio Belisiensi) anno 1547 typis edito, ejus Sancti Officium, ut confessoris, ritu duplici pariter legitur cum novem Lectionibus etiam propriis, et ex eadem S. Amoris Vita deproptis, quæ in ejusdem adventu in urbem Romanam terminantur. Orationem, quæ diversa est, hic adscribo: Sancti Amoris, confessoris tui, Domine, votiva solemnia recensentes, tuam supplices deprecemur majestatem, ut, cujus misteria in laudem et honorem gerimus, ejusdem interveniente patrocinio, Beatis promissa gaudia contingamus. Denique in variis etiam diocesis Leodiensis, quæ habemus, Breviariis ejusdem Sancti commemorationem hoc eodem die in sacro Officio faciendam reperio.

12 Eodem pariter die Amorbaci in Franconia olim cultus fuit, nunc vero die xvii Augusti, velut primus ejusdem monasterii abbas colitur S. Amor vel Amator, quem aliqui ipsimet S. Amorem Belisiensem esse existimant.

C *Sed diversum hunc ab illo fuisse, pluribus docuit eruditus Benedictinus Ignatius Groppius in Historia Amorbacensi, cujus argumenta Cuperus noster recensuit probatque in Commentario historico-critico, quem ad diem xvii dicti mensis de eodem S. Amore, abbate Amorbacensi, edidit; ad cujus proinde §§ 1 et 2, ne actum agam, lectorem remitto. Solum observo ex Vita S. Amoris Belisiensis, hic edenda, constaturum, quam recte ibidem num. 28 dixerit Cuperus: Consulimus plura manuscripta Legendæ Belisiensis exemplaria, quæ ad diem viii Octobris in serinis nostris reposita habemus. Sed re vera S. ille Amor Belisiensis numquam vocatur abbas, et nusquam dicitur in Franconia fuisse, vel ibidem fonti miram salubritatem precibus suis impetrasse, quæ omnia de S. Amore traduntur.*

13 Tria sunt, de quibus Cuperus, Vitæ S. Amoris apographa; quorum unum, quod Auberti Miræi olim fuit, ex Ms. Belisiensi; alterum, quod etiam in Ms. Belfortii existisse notatur, ex Ms. Rubeæ-Vallis, quod Hagiologium

Brabantinorum inscribitur; tertium ex Ms. Ultrajectino S. Salvatoris ad diem xxiv Septembris notatur acceptum. Belisiense apographum nostrum, satis vitiose exscriptum atque lucatum, hujusmodi habet exordium: Igitur B. Amor Aquitania ex patriæ suæ nobilissimis progenitus, S. Amoris Vitam exordio simili in Lacensi diocesis Trevirensis monasterio exstare, Majores nostros movit P. Alexander Willheim anno 1659. Belisiensi paulo accuratius est apographum Rubeæ-vallis; satis cum illo congruit quantum ad cetera: sed Prologum exhibet, qui abest a Belisiensi et hoc habet exordium: Cupientes aliquid scribere ad gloriam Dei nostri de B. Amore, viro Dei, sic auditorum desiderio satisfacere cupimus, ut juxta digestæ relationis modum veritati per omnia consulamus. Ad Prologi calcem hæc verba occurrunt: Ipsius (S. Amoris) itaque primo Vitam et actus perstringemus, ac dein ceterorum, qui in iisdem partibus (Brabantinis scilicet) claruerunt, Vitas successive ponemus, Quæ non auctoris Vitæ S. Amoris, sed Rubeæ-vallis hagiologi, Joannis Gillemanni, canonico-regularium Regularium S. Augustini in Rubea-calle superioris, anno 1487 defuncti, verba videntur. Porro utrumque hoc apographum parergis digressionibusque parum necessariis et subinde ineptis inficitur; quibus tertium, seu quod ex Ms. Ultrajectino promptum est, caret; reliquis proin, licet tamen integram horum medullam atque substantiam complectatur, brevius.

14 Ex memoratis mox Vitæ S. Amoris apographis nullum auctoris sui nomen exhibet: at opportune Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii in concinnato a se ad diem viii Octobris S. Amori elogio ait: Paucæ tantum de eo exstant; ut etiam ex Egeberto diacono (cujus de B. Amore lucubrationem Ms. Leodii, Afflighemii ac alibi exstare, notat in margine) constare potest, qui Vitam ejus conatus est colligere: verum quis Egebertus ille, quæve vixit ætate? Et quæ S. Amoris est, quam scripsit, Vita? Nisi fallor, idem est ac is, de quo Trithemius, abbas Spanheimensis, de scriptoribus ecclesiasticis pag. 138 et seq. ita scribit: Ekebertus, clericus Leodiensis ecclesiæ, natione Teutonius, in divinis Scripturis eleganter doctus, et in secularium litterarum disciplinis ad perfectum instructus, scripsit et metro et prosa nonnulla opuscula, quibus nomen ad posteritatis notitiam transmisit. E quibus exstat volumen, metro eleganti compositum, quod prænotavit: "De Enigmatibus rusticis lib. 1." De eadem re alius major lib. 1. "Claruit temporibus Henrici tertii (obit hic anno 1055) anno Domini m. lxx. Habes itaque, quis fuerit verosimillime Egebertus, Vitæ S. Amoris e Molano auctor, et, qua is vixerit ætate. At quam scripsit S. Amoris Vitam? Verbosioreme illam et inutilibus parergis deformem? An carentem his breviorē?"

15 Fateor equidem verbosiorē S. Amoris Vitam haud eam esse, quæ doctrinæ laudi, quam Trithemius Egeberto tribuit, respondere videatur nec tamen hanc illi adjudicandam reor. Nec enim profanæ tantum, sed sacræ etiam, ut Trithemius scribit, doctrinæ laude floruit: sacram autem in sua de S. Amore lucubratione qualicumque adhibere verosimiliter, ita exigente scriptio- nis argumento, maluerit, quam profanam; quippe qui in referendis sacræ Scripturæ verbis, peccatisque ex eodem fonte exemplis nullus sit, etiam supra

prolixior al-
tera forte ab
Egeberto se-
culo xi.

conscripta,

AUCTOR
C. S.

supra, quam par est, uti edendam infra proliorem S. Amoris Vitam inspicienti manifestum erit. Contra autem Vita brevior ne unum quidem sacrae Scripturae lectum exhibet. Poëseos etiam laude Egebertus floruit: at ingenium poësi deditum Vitæ verbosioris auctor utcumque prodit, stilo soluto mutilos subinde versus inserens, quales hi sunt num. 5. Tandem Romanas attigit arces, et; Dictis eum compellat amicis, quod facere seculi XI scriptoribus etiam familiare fuit. Confirmor cerohac in opinione, verbosiozem nempe S. Amoris Vitam ab Egeberto scriptam fuisse, si Molani verba cum verbosioris S. Amoris Vitæ apographis conferam. Ex quo (Egeberto, inquit Molanus) superioribus addatur, Virum sanctum (Amorem) elevatum esse per visionem Hildæ, uxoris Odulfi. Expressa igitur mentio facta fuit Hildæ atque Odulfi in Egebertina S. Amoris Vita, a Molano laudata, et verbosiori infra edendæ, ut ea, quæ de S. Amore ex Egeberto Molanus refert, cum hac conferenti liquebit, saltem quantum ad rerum substantiam conformi. Hildæ vero ac Odulfi nomina in utroque fusiore S. Amoris Vitæ apographo nostro, licet paulo diversimode, exprimentur: Hildæ autem nomen non legitur in breviori S. Amoris Vitæ apographo; ut Vita brevior ex proliori contracta, et recentioris eujusdam, quod num. 18 confirmabimus, qui Egeberti dicta, resectis parergis inutilibus, compendiose lectori suo exhibere voluerit, fetus videatur.

duce scri-
ptore anti-
quiore,

16 Egebertus quidem, seculis aliquot S. Amore posterior, in iis, quæ de S. Amore narrat, magnum per se pondus haud habet: at hæc passim non e suo, sed ex alterius, se antiquioris, penu deprompsit; quod plane Egebertusipsenum. 7 verbis hisce declarat: Sunt autem, inquit, nonnulli, qui de eo vanas, ut credimus, agitant questiones, cur hic Dei Famulus, cum prior hoc libellus reticeat, in presbyterii honore colatur. In apographo nostro Belisiensi pro vocabulo Prior legitur Priorum: sed res eodem recidit. Vixerit verisimiliter auctor ille Vitæ S. Amoris Egeberto antiquior seculo IX vel X; quod si S. Amor, quod equidem nobis ob infra dicenda haud omni verisimilitudine carere videtur, seculo IX obierit, neque contemnenda erunt, quæ ex illo de S. Amore Egebertus narrat. Nec antiquiori S. Amoris biographo vitio verti debet jejunus admodum de rebus illius gestis scribendi modus: quantum enim ex Actis colligi potest, S. Amor ignotus omnino hospes Trajectum advenit, vitamque duxit Deo magis, quam hominibus notam, nec forte annis multis post suum illic adventum in vicis superstes egit: ut ad eum res ab illo tum illic, tum alibi gestæ latere magnam partem facile potuerint, etiam scriptorem, sancto Amori ætate vel æqualem, vel supparem.

sed quæ anti-
tis, qua
scripta fuit,
nullam
exhibet no-
tam:

17 Ceterum nihil, unde verbosioris hujus S. Amoris biographi ætatem colligas, apographum nostrum Belisiense per se suppedilat: neque magis nos hic juvat apographum aliud, e Rubæ-callis codice acceptum, qua quidem hoc S. Amoris Vitam explanat. At in præfatio huic Prologo quædam occurrunt, ex quibus exhibite isthic post Prologum S. Amoris Vitæ auctor scripsisse seculo IX, et S. Amori suppar fuisse, nonnemini minus cauto videri posset. Sunt autem hæc in primis Prologi verba: Qui (S. Amor) fines Brabantiae, quæ nuper Lotharingia vocata cognoscitur, sua

sanctissima conversatione et solerti prædicatione fecundavit: quibus si addatur præfatus Prologo titulus: Incipit Prologus in Vitam S. Amoris nuper Trajecti conversantis, venire alicui in mentem possit, vixisse S. Amorem sub medium seculum nonum, quo Austrasia, mutato nomine, a Lothario seu imperatore, seu rege Lotharii regnum, seu, ut modo loquuntur, Lotharingia dici cæpit; nec diu post scripsisse S. Amoris biographum. At Prologum illum non auctoris Vitæ S. Amoris, sed Joannis Gillemanni, Rubæ-callis Hagiologii collectoris, videri, jam dici num. 13; particula vero Nuper, quam scriptor idem adhibet, etiam ad longum tempus ex ejus mente exultenda significatio est.

18 Nihil pariter occurrit in Vita S. Amoris breviori seu Ultrajectina, unde tempus, quo hæc scripta fuit, definias: quamquam autem inutilibus illa parergis careat, magisque succinta sit verbosiore seu Egebertina S. Amoris Vita, nec tamen pauciores res ab illo gestas continet, et proin majorem præ se ferre videri possit antiquitatem; cum tamen et ipsa nævo suo non careat, non solum S. Amoris Vita, quæ Egeberto præfata est, sed Egebertina etiam, quod num. 15 manui, recentiorum ea de causa autumo, quod Belisiensis parthenonis originem attribuat Hildæ, comitis Odulfi uxori, sequentibus verbis: Tunc illa hujus religionis (elevationis seu translationis corporis S. Amoris) magistra seipsam cum monialibus et eum quadam dotis suæ villa sancti Amoris se mancipavit perpetuæ servituti. Cujus exemplum multæ aliæ secutæ, cœnobium, quod usque hodie permanet, dictum « Blisiam » Leodiensis diocesis fundaverunt. Si monialibus Belisiensibus se Hilda sociam junxerit, prius enim vero, quam se illis jungeret, monasterium illud erat, nec illud ipsa fundavit: quamquam una cum marito eidem parthenoni haud exigua præbuerit verosimiliter munificentia et benevolentia specimina, ut colligi ex iis potest, quæ de utroque conjuge lib. 2 Historiæ Lossensis pag. 23 Mantelius scribit: Illud constat, inquit, dictum fuisse (Odulfum) comitem de Los (verene id de Odulfo dicatur, inquirere hic necesse non est) cum uxore sua Hilda ex Trajecto (hac de re infra agetur) transtulisse Bilisiam S. Amorem diaconum, collegii Bilisiensis tutelarem, atque ibidem ambos obtinuisse sepulturam, ut quorum annua postridie S. Lamberti fiat memoria.

19 At neque ex elevatione seu translatione corporis S. Amoris facta occasione visionis Hildæ oblata, neque ex ejus in parthenonem munificentia aut sepultura, quam eodem loci obtinuit, argui potest, ei primam asceterii Belisiensis deberi originem. Imo vero, quotquot de prima collegii Belisiensis scripserunt origine, id a S. Landrada, e regia Francorum regum stirpe oriunda virgine, seculo VII fundatum aint, ostipulante illis Theodorico, abbate Trudonopolitano, seculo XI, annis paucis inchoato, vita functo, in Vita ejusdem regis virginis tom. 3 Julii Operis nostri ad diem VIII ejusdem mensis edito, in qua num. 6 et 7 ita de Belisiensi ecclesiæ per Landradam fundacione loquitur: Stabat (S. Landrada) in medio noctis silentio incomitata et sine arbitris, et ultra omnem hanc luteam infirmitatem elevata libero mentis pede in odorem cœlestium unguentorum currebat, cum subito patefactis cœlis, comitante lumi-

A ne, mirifici operis crux delabitur, et Landradae, quae jam mundo crucifixa erat, velut pro munere super contiguum lapidem deponitur. Sicut enim mollis cera impressam sigilli imaginem recipit et repraesentat, ita et durissimus lapis adhuc nobis ejusdem crucis totam impressionem integre demonstrat. Vox interim administratorii spiritus audita est, Accipe, Landrada, hoc ab immortalis Sponso charitatis pignus. Ipse tibi crucis mittit sponsalia, qui in cruce moriens restaurat omnia. Amatoris tui (Christi) haec sunt munera. Tali munimine hoc in loco deinceps non nocebunt spiritus immundi, fames, mortalitas, rerum inaequalitas, morbi et pestilentia.

forte recentior.

20 Virgo Dei, gavisa de munere, roborata de consolatione, oblita sexus et aetatis, in quamdam virilitatem accingitur; propriis manibus negotium, quod non potuerat, aggreditur. Vepres et spinas extirpare; humum sarrire; ecclesiam in honore et memoria Dei genitricis et perpetuae virginis Mariae conari fundare: propriis manibus lapides effodere et comportare, lineam ducere, fundamenta jacere, et in loco sibi destinate crucis, non alius, quam ipsa collocavit ipsum, quod adhuc perdurat, altare. Adfuit indefessa laboratrici suae manus Omnipotentis usque ad consummationem perfecti operis. Tunc vero Lambertum episcopum, postea Christi martyrem futurum, evocat, et pia communitum familiaritate, qua se ab initio sanctae animae colligaverant, novae suae ecclesiae consecrationem et reliquiarum impositionem ex voto impetrat. Dein mox Theodoricus sociarum S. Landradae sub hujus auspiciis ductus in omni virtute progressum extollit; ut Landrada non modo Belisiensis ecclesiae, sed ipsius etiam parthenonis auctor illi procul dubio credita fuerit, non Hilda. Error itaque est, quo Belisiensis fundatio Hildae, quam seculo IX vixisse probabiliter, sequenti § dicemus, tribuitur; in quem, sicut nec Theodoricus abbas Trudonopolitanus, nec Vita proluxioris auctor impedit, ita verosimiliter cujusdam recentioris est, qui Egebertinum S. Amoris Vitam parergis suis sic purgarit, ut et ipse in errorem lapsus videatur, Egeberti dictis cupiens nonnihil vel de suo vel e recepta tum vulgo traditione adjicere. Groppius supra laudatus meminit Vitae S. Amoris, Germano idiomate conscriptae, anno 1683 primum editae, in qua S. Amoris Belisiensis et Amorbacensis gesta confunduntur; sed hanc neque habemus, neque est, cur magnopere curemus.

§ II. Aetas Sancti incerta: gesta ejus breviter perstricta.

S. Amor
Ea memoratis § superiore S. Amoris, Belisiae culti, Actis, quae de illo noscuntur, fere accepta sunt. Elogium ipsius ex Saussayo num. 4 jam recitavi: addo hic alterum ex Molano in Natalibus Sanctorum Belgii ad hunc diem, quod sic habet: In Belisia monasterio depositio S. Amoris, diaconi et confessoris, qui natione Aquitanus fines Brabantiae, quae nuper Lotharingia vocata cognoscitur, sua sanctissima praedicatione et conversatione fecundavit. Multo tempore ad sepulcrum S. Servatii Domino servivit, et tunc Octobris Tomus VI.

dem post laudabilem et miraculis claram vitam quievit Belisia, ubi extra muros in canonicarum collegio, quod dicit * MUNSTER-BILSEN, praecipuo colitur honore, potissimum in natalitio die. Pauca tantum etc, quae supra num. 14 jam recitavi. Accipe etiam elogium, quod Fisenus mox laudatus ex Egeberto, ut notat, Molano ac Mss. in Floribus ecclesiae Leodiensis pag. 448 S. Amori concinnavit.

22 Ita habet: Gente Aquitanus, diaconus grada nonnullis du fuit. Hasbaniam multis laboribus excoluit, magna ex parte vindicavit ab impietate et vitiorum senticetis. Ad S. Servatii sepulcrum multis annis egit rerum divinarum contemplationi deditus. Belisiam denique migravit, ubi vitam duxit insigni integritate, editisque multis miraculis spectabilem, ac beato fine clausit; incertum, qua aetate, nisi quod B. Landradam praecessisse videatur, quae circiter annum sexcentisimum nonagesimum tertium mortalitatem hanc deseruit. Nobilium enim canonicarum collegium, quod hac auctore gloriatur, tutelarem veneratur S. Amorem. E Sacrum ejus corpus in lucem e sepulcro editum praecipuis colitur honoribus. Eadem fere habet etiam in Historia ecclesiae Leodiensis lib. 4, cap. 10 inter annos 659 et 662, praeterquam quod hic eum Landrada juniorem vel synchronum facere videatur: postquam enim constructi a Landrada monasterii meminit, S. Amorem Belisiam, loci religione sanctoque secessu captum, concessisse, ait verbis mox dandis num. 24.

23 Modo elogia ista cum nostris Vitae illius apographis, superius memoratis, conferamus, et si quid ex illis de eodem Sancto statui possit, dispiciamus. Ab aetate illius incipiamus, cujus nullum, quod quidem certum sit, exstat in supradictis vitae apographis indicium. Saussayus in elogio supra recensito ipsum S. Landrada tempore priorem esse, aut saltem ante hanc mortuum, minime dubie asseruit, dum ad ejusdem Sancti tumulum canonicarum collegium postea fundatum ait, cujus scilicet collegii fundatricem ipsam S. Landradam cum aliis omnibus, qui de ea egerunt, in eodem Martyrologio suo Gallicano ad diem VIII Julii, quo eadem colitur, F agnovit. In eandem sententiam propendit Bartholomaeus Fisen, num. praecedenti relatus, eo nimis argumento, quod fundatum a S. Landrada Belisiense canonicarum collegium S. Amorem tutelarem suum veneratur.

24 Non dissentit idem scriptor in Historia Leodiensi loco paulo superius laudato, ubi, dubitanter tamen, haec scripsit: Loci (Belisiensis) religione sanctoque secessu captus est B. Amor, qui gente Aquitanus... cum ad B. Servatii sepulcrum se recepisset, rerum divinarum contemplationi deditus Belisiam migravit sub hoc forsitan tempore (inter annos 659 et 662, ut habet in margine) certi enim nihil compertum est. Haec si ita se habeant, non est S. Amor seculo VII junior, cum S. Landrada anno 650 vel 690 obierit ex dictis in Opere nostro ad diem VIII Julii. Non alia igitur ratione Fisenus, quantum ex ejus verbis apparet, pro S. Amoris aetate utrumque figenda nixus fuisse videtur, quam quod illustris iste parthenon illum ecclesiae suae Tutelarem veneretur; nec alia pariter usum Saussayum arbitror, dum ad illius tumulum fundatum postea fuisse canonicarum collegium dixit.

AUCTORE
C. S.

* I. dicitur

a nonnullis

sec. VII ante
S. Landradam
mortuus

haud satis
fundate

AUCTORE
C. S.
asseritur.

25 Verum ea ratio admodum debilis est; cum S. Amoris corpus diu post obitum S. Landradæ ad Belisiensem ecclesiam potuerit esse translatum, vel in ea elevatum, atque propterea ejusdem ecclesiæ Patronus capisse haberi, maxime quod eadem ecclesia præter sanctissimam Dei Genitricem nullum peculiarem Patronum a prima fundatione sua habuisse videatur. Certe Theodoricus, abbas Trudonopolitanus, cujus ætate seu seculo XI et XII, ut ex charta Regeneræ, se in ancillam sancto Amori in Bilisia dantis, anno 1040 scripta (vide Mantelium part. 2 Historiæ Lossensis pag. 2 et seqq.) liquet, Belisiensis ecclesiæ a S. Amore jam inde nomen obtinuerat, in Vita ejusdem S. Landradæ de Belisiensis ecclesiæ fundatione agens, nec de alio ejusdem Patrono meminit, nec de S. Amoris tumulo, eo loci prius existente, suspicari permittit. Theodorici verba num. 19 et seq. dedit, quibus Belisiensis ecclesia non super S. Amoris tumulo, de quo nulla ibi mentio, sed in saltu, quem (ut præmiserat) a feritate inhabitantium beluarum BELUAM vocabant, neque ex ejusdem Sancti reverentia, sed ex cælestibus crucis delapsæ vocisque angelicæ indicis eo in loco erecta, nec denique laudati S. Amoris titulo, sed in honore et memoria Dei Genitricis et perpetuæ virginis Mariæ: exstructa dedicataque fuisse perhibetur.

quidquid
ejus Vitæ
tione de ge-
mina

26 Atque hæc quidem ex Vita S. Landradæ: contra vero Vitæ S. Amoris favent oppositæ opinioni; sed aliis difficultatibus implicantur. In Vita breviori legitur Sanctus mox ab obitu suo tumulatus... in loco, qui dicitur HOLDIER, ubi basilica post in ejus honore constructa est, in qua multo ampliora exhibuit miracula, quam fecerat in hac vita. Sed ibidem statim subditur, matronam quandam, vicinæ rectoris, nomine Odulfi, conjugem, ter divinitus monitam, ut S. Amorem a loco, in quo jacebat, subvectum apud se condigne reponeret; eamque hisce monitis paruisse, translato corpore ejus in locum, ubi usque hodie venerat, lege: veneratur, seu colitur. Quin etiam verbis num. 18 transcriptis eadem matrona una cum aliis, sui imitricibus, Belisiense fundasse monasterium dicitur; ut adeo secundum hanc S. Amoris Vitam alteram hic habuisse ecclesiam suo nomini sacram videatur, in qua prius sepulturam habuerit, quam in Belisiensem translatus fuerit.

sive de uni-
ca ecclesiâ,

27 In prolixioris Vitæ apographo nostro Rubæ-vallis de prima ejusdem sepultura tacito loci nomine, pariter legitur: Tumulatus in loco, ubi postmodum hodieque habetur basilica in ejus honore et laude constructa. At alterum ejusdem longioris Vitæ apographum nostrum Belisiense, cetera consonans, pro Basilica habet Belisia, tumulatus in loco, inquit, ubi postmodum hodieque habetur Belisia, in ejus etiam honore et laude constructa. Nec proinde tamen sacri corpori translationem, in breviori memoratam, penitus præterit; sed eadem ibi in fine mutila exstat, ut locus, ad quem translatio facta fuerit, non legatur, qui in apographo Rubæ-vallis dicitur fuisse, ubi usque hodie sancta ejus beneficia ad plenum exuberant, nimirum Belisia: in neutro vero quidquam legere est de fundato Odulfi uxoris aliarumque, quæ hujus exemplum secutæ fuerint, munificentia operaque monasterio Belisiensi. Verum hæc omnia intricata sunt, confusionem sonant, ac propterea expendenda.

28 Locum primæ sepulturæ S. Amoris Ultrajectinum apographum nostrum Holdier fuisse ait, nomen hoc silentibus apographis aliis. Locum, Holdier nominatus, mihi plane ignotus est, nisi forte biographus Belisiam indicare voluerit, quem Theodoricus, supra relatus, a feritate inhabitantium beluarum BELUAM vocatam fuisse, asseruit. Beluam vero, seu, Belluam idem biographus Belgice per Holdier reddere voluerit; Hol enim apocum, Dier autem animal significat, ut Holdier animal seu feram in specu commorantem significet. Ut tamen sit, inter apographa convenit, in loco primæ sepulturæ illius ecclesiam postmodum constructam fuisse, quam Belisiense apographum Belisiam, Rubæ-vallis Basilicam appellat. Convenit etiam inter eadem apographa de S. Amoris corpore eo ex loco ad Belisiensem ecclesiam translato opera uxoris Odulfi.

29 At enim cum istius primæ ecclesiæ, ad S. Amoris tumulum erectæ, in qua hic miraculis claruerit, nullam alibi mentionem, nullum vestigium invenerim, credere cogor, hanc communitatem esse, nec Sanctum in alia ecclesia, quam in Belisiensi, postquam in hanc translatus vel in hac elevatus fuerat, miraculis fulsisse. Minus etiam admittere possum, quæ de fundato post translatum Sancti corpus cœnobio ibidem habet biographus in apographo breviori Ultrajectino, neque ea cohæret narratio, ut num. 18 dictum est; neque Hilda, seu Hulda Odulfi, seu Clodulfi uxor ex num. 19 et seq., uti et num. 25 dictum est pariter, Belisiensem dici potest fundasse ecclesiam. Quia tamen hujusmodi errores non raro ex rerum vere gestarum confusione nascuntur, si hic liceat divinare, fortasse istæ hoc similiter modo se habuerint.

30 S. Amoris corpus post S. Landradæ tempora, aut certe post conditam ab illa Belisiensem ecclesiam, in hac, ejusve communi cœmeterio primo fuerit in vulgari sepulcro tumulatum, ibidemque cœperit miraculis honorari. Tum vero Hilda vel Hulda, Odulfi aut Clodulfi, vicinæ regionis judicis uxor, divinitus monita, a sacris ejusdem loci virginibus impetraverit, ut illud et terra reblevatum honorifico in eadem ecclesia loco reponeretur. Deinde eadem matrona (si vera est apographi Ultrajectini seu brevioris narratio) post mariti obitum religione loci capta monialibus sese addiderit cum ingenti dote sociam, aliasque habuerit sui exempli imitricem, quarum omnium munificentia Belisiense monasterium plurimum auctum dotatumque sit.

31 Si hæc ita se habeant, potuit brevior biographus S. Amoris, ab hujus rebus gestis non parum remotus, ex unica Belisiensi ecclesia istam perperam fecisse, ambas in loco tumuli S. Confessoris exstructas, primam scilicet ante, secundam vero, aut saltem adjacentem ei monasterium post sacri corporis translationem. Patuit itaque prædictum primæ fundationis augmentum de ipsa prima fundatione inepte interpretari, ut proinde dixerit: Cujus (uxoris Odulfi) exemplum multæ aliæ secutæ cœnobium, quod usque hodie permanet, dictum Blisiam... fundaverunt. Illi denique ex dictis certum est, S. Landradam primam Belisiensis ecclesiæ ac monasterii fundatricem esse; dumque hæc illa exstrueret, nec S. Amoris corpus eo loci quiescisse, nec hujus cultum illam ullo modo habuisse præ oculis. Minus quoque verosimile apparet, eundem S. Amorem tempore translationis corporis sui in dicta cœ-

A ac super tumulo suo postmodum exstructa ecclesia, in qua miraculis coruscabat, jacuisse; tum quod talis ecclesia ceteris omnibus ignota sit, tum quod sacri corporis ex tali loco translatio non facile permittenda fuisset, nec esset, cur fieret. Nunc ad propositum nostrum, cuius gratia hæc disputavimus, redeamus.

ut aucto hinc
Sancti xtas
certo definit
ri nequeat:

32 Manifestum igitur est, ætatem, qua S. Amor vixerit, ex illius sepultura, ecclesia, aut translatione non posse certo assignari: neque certi aliquid de personis, Odulfo nimirum, Hilda et Hucboldo, Hucboldo, seu Hucvoldo comite, in ejus Vita memoratis, dici posse. Id unum ex ejus Vita asserere tuto possumus, S. Amorem non esse seculo vi antiquiorem. Nam quod in tota illa Vita certius videtur, est ejusdem Sancti apud S. Servatii ecclesiam Trajecti ad Mosam pia commoratio, vel frequens ad eam accessus, quam S. Monulphus ejusdem sedis Trajectensis seculo vi episcopus exstruacit, ut videre licet in Opere nostro tom. III Maii, pag. 217 in eodem S. Servatii. Haud æque dici certo potest, an eodem seculo vi, vel quoto post S. Amor vixerit. Priorem tamen seculo xi esse, suadet asserta superius num. 2 a Marteneo ætas Calendarii monasterii Stabulensis, cui ille ad hunc diem inscriptus est; suadet etiam scriptoris Vitæ proluxioris S. Evermari martyris, in qua de ejusdem Sancti confessoris corpore in supplicatione publica delato fit mentio; suadet denique Regeneræ charta, de quibus vide numm. 5 et 25 supra.

B non plane
tamen

33 At nihilne pariter in S. Amoris Vita occurrit, unde, quo is saltem seculo vixerit, probabiliter saltem utrumque modo colligatur? Ut quid in re obscura dubiaque sentiam, breviter dicam, fateor, non omnino ab eo alienus sum, ut S. Amorem seculo ix vixisse, et post obitum eodem seculo corpus ejus in Belisiensi ecclesia e vulgari sepulcro in honoratiorem locum fuisse translatum. Sane, S. Amorem in ecclesia Belisiensi a S. Landrada ante fundata fuisse sepulchrum, vel juxta illam, nec alium habuisse sepulchrum locum, ex jam dictis verosimilius est. Addo ex Actis primo quidem, inter S. Amoris obitum et solemnem corporis ejus in Belisiensi ecclesia elevationem non multum temporis intercessisse; dein vero, S. Amori synchronum fuisse Hucboldum comitem; denique Odulfum Hildamque, quorum potissimum opera corporis ejus elevatio facta est, eidem aut synchronos, vel saltem fuisse ætate suppare; ut adeo S. Amoris obitus ac elevatio eodem, quo hi floruerunt, seculo, id est, ex dicendis ix, saltem non absque veri specie videri possint contigisse.

partim ex
Actis,

34 Primum S. Amoris Vita proluxior diserte affirmat: nam secundum hanc mox ab obitu suo S. Amor clare prodigiis cepit: Juxta communem omnis carnis ritum, inquit apographum Belisiense infra num. 19, humi appositus, quibus tunc præcipue claruerit virtutum meritis, totum evolere nedum nostræ, nec cujusquam est facultatis. Defunctum vero Deus eum miraculis ditavit multo amplioribus, quam prius viventem fecisset. S. Amoris igitur obitum varia ab illo facta prodigia exceperunt proxime: nec diu post secula est corporis ejus e vulgari sepulcro elevatio: sic enim habent Vitæ proluxioris apographa: TEMPORE QUIDEM ALIQUANTULUM FLUXO, nolens piorum auctor Deus, terræ creditum diutius delituisse (delitescere) sacrum pignus, eum potius cum sanctis Confessoribus a terra sublevatum meritis coli tendebat honoribus.

Sic vero breviter seu Ultrajectinum apographum: TEMPORE ALIQUANTO POST (obitum S. Amoris, huncque mox secula prodigia, de quibus proxime ante loquitur) Dominus tertio quamdam matronam nobilis viri, nomine Odulfi, rectoris ipsius viciniae, per visum monuit, ut S. Amorem, a loco, in quo jacebat, subvectum apud se condigne reponeret. Non invito igitur, imo favente omnino S. Amoris biographo, unius seculi spatio ejusdem Sancti tam obitus, quam corporis ejus elevatio includitur: cur autem rem utramque seculo ix probabili utrumque modo affigi posse contendam, quæ de Hucboldo comite atque Odulfo mox dicam, aperient.

35 Vita S. Amoris proluxior Hucboldi comitis num. 9 hujusmodi mentionem facit: Contigit itaque bonæ memoriæ Viro (S. Amori, Roma Trajectum ad Mosam petenti) post susceptum celestis Janitoris consilium per Mediolanense territorium huc veniendo transisse. Ibi Hucboldum quandam comitem, secundis crastinis effluentem, febre tamen correptum exaudivit, quem medicorum manus nullo remedio curare potuit; sed, ut additur, a S. Amore febre dein liberatus fuit. E Proluxiori S. Amoris Vitæ consonat hic brevior. Fuit itaque Hucboldus ille comes Sancto nostro synchronus: verum quis ille et quo seculo vixit? Alium Hucboldum, cui hic dicta quadrent, diffuculter repertum iri, existimo, quam Hucpaldum, sub Ludovico II augusto, Lotharii filio, palatii per Italiam seculo nono comitem. Hujus mentio fit apud Muratorium tom. 2, parte 2, col. 950 in Ludovici charta, anno 851 aut sequenti Ticini data, his verbis: Tunc prædictus Theodoricus veniens in ipsum palatium, ubi in judicio sedebat Hucpaldus, comes sacri palatii etc. Idem anno 852 Rodingi Florentini episcopi chartæ, quæ Berta, ejusdem comitis filia, monasterii S. Andreae præfecta est, subscripsit hoc modo: Ego Hucpaldus (lege: Hucpoldus) comes palatii pro mea largitate subscripsi. Vide Ughellum Italia sacra auctæ tom. 3, col. 25 et seq. Anno 860 (vide Mabillonium de re diplomatica charta 93) Placitum in ducatu Spoletino est habitum in gratiam Ludovici II contra Ildebertum, quod item Hucpoldum comitem palatii memorat. Verosimile itaque, Hucpoldum hunc, cum junior adhuc esset, a S. Amore, per territorium Mediolanense Trajectum ad Mosam eunte, sanitatem recepisse, forte annis aliquot ante medium seculum ix. Accedet autem huic conjecturæ plusculum adhuc verosimilitudinis, si Odulfum, qui eodem seculo ix S. Amoris corpus elevandum curavit, inceniamus; cum, ut S. Amoris obitus ab elevatione ejus corporis multum removeatur, ejusdem Vitæ non patitur ex dictis.

36 Hunc vero Odulfum nobis sistit Mantelius in Historia Lossensi lib. 2, pag. 23 et seqq., ubi illum non modo cum conjugæ sua Hilda in Belisiensi parthenone sepultum, ac utriusque memoriam annuam servari ait, sed etiam eundem Odulfum forte Lossensibus præfuisse ab anno mccc, si non multo prius. Fueritne Odulfus Lossensis comes, ut Mantelius scribit, nihil curo: at vellem, ut monumentum certum, quo Odulfum illum sub medium seculum ix vixisse constaret, in medium adduxisset: sed undecumque id habuerit Mantelius, pro commento habere non ausim propterea, quod Odulfus in Belisiensi monasterio sepultus probabiliter idem videri possit, de quo Nithardus,

AUCTOR
C. S.

partim ex
personis Huc-
boldi,

F

et Odulfi,

AUCTORE
C. S.

Nithardus, seculi IX scriptor, gesta anno 840 aut seq. inter Ludovici Pii defuncti filios explanans, ita scribit: Interea omnes inter Mosam, et Sequanam ad Karolum (Calvum) miserunt, mandantes, ut antequam a Lothario (Caroli fratre) praecipiantur, veniret: adventum ejus se praestolatos, promittentes. Quam ob rem cum per paucis Karolus hoc iter accelerans ab Aquitania Carisiacum venit et a Carbonariis et infra ad se venientes benigne suscepit. Extra vero (seu ultra silvam Carbonariam ad Mosam usque) Herenfridus, Gislebertus, Bovo ac ceteri, ab Odulfo decepti, firmatam fidem negligentes defeecerunt.

in Actis memoratorum.

37 Carbonariam silvam Wendelinus de Natali solo legum Salicarum Binchio, Nivellam, Lovanium, Arschtum ac denique Diestemium usque extendit; ita ut quidquid terrarum inter Diestemium et Trajectum ad Mosam jacet, extra silvam Carbonariam sit: et vero inter silvam hanc et Trajectum ad Mosam situm fuisse terrae tractum aliquem, ostendit Fulcuinus, anno 990 defunctus, de Gestis abbatum Lobensium, Hungarorum in Gallias anni 954 irruptionem ita partim describens: In hac acie (Hungarorum) Cono praedictus cum suis sequacibus militavit: sed ubi Trajectum ventum est, quam Mosa alluit, incertum, qua de causa, ab eis descivit. Hungri Hasbaniam ignibus et deprædatione aggressi, Carbonariam petunt. Quatuor igitur a Nithardo nominati magnates videntur fuisse totidem comites, qui inter Carbonariam Mosamque suos habebant comitatus: certe Gislebertus a Nithardo aliquanto post (si tamen utrobique illi de eodem Gisleberto sermo est) vocatur Mansuariorum comes. In pago autem Hasbaniensi et Mansuariensi seu Mansuariorum Robertus, Hasbaniae comes, in charta sub annum 746 data apud Miræum Donationum Belgicarum cap. 5, collocat Halen, Schaffen, Velpen et Meerhout: e quibus locis Schaffen, Meerhout et Halen Diesthemium inter et Mosam sita sunt; licet Diesthemio nullo propinquiora. Porro cum eodem tractu, qua ultra Diesthemium ad Mosam itur, sita sit Belisia, interque memoratos comites Odulfus recenseatur, vero saltem simile utcumque iterum est, hunc in locis Belisiam Mosæque vicinis comitis, seu Rectoris ipsius viciniae, ut brevior de illo S. Amoris Vita loquitur, sub medium seculum IX gessisse munus, nec ab eo diversum, cujus apud se sepulti Belisienses canonicas memoriam annuam servare, Mantelius scribit.

B
C

cum seculo IX vixisse, vero absimile est.

38 Odulfus, Odulfi seu Audulfi (idem enim nomen est) Bajoariorum Caroli Magni et Ludovici Pii ætate præfecti, filius, memoratur in charta anni 819 a Meichelbeckio parte altera tom. 1 Historiæ Frisingensis pag. 198 et seq. Lupus Ferrariensis item in variis Epistolis de Odulfo comite agit; de filio vero Odulfi comitis Frotharius, episcopus Tullensis, apud Chesnium tom. 2 Scripitorum Galliarum pag. 716, Epist. 6 ad Sichardum: iidemne sint, ac Odulfus a Nithardo memoratus, an diversi ab illo, non inquirō: ut ut sit, et hi omnes seculo IX floruerunt. Porro Odulfum, cujus mentionem facit Nithardus, eundem esse ac Odulfum, de quo S. Amoris biographus, ea conjectura tantum asserui, utcumque tamen, ut mihi videtur, probabiliter: nec enim fore existimo, ut seculum aliud reperiat, in quo, quæ de S. Amore, Hucboldo comite, et Odulfo S. Amoris biographus refert, aptius combinentur, eaque de causa seculum S. Amoris nonum initio hujus Commentarii, sed dubitanter, adscripsi; si quis vero in tan-

tis tenebris meliora et certiora attulerit, a jam dictis facile discedemus. Reliquum est, ut S. Amoris res gestas, ut paucæ sunt, quæ quidem ad posteritatis pervenire notitiam, ita etiam paucis perstringamus.

39 Eum patria Aquitanum, e nobilibus parentibus genitum, ac iter illius Romanum nec infeliciter possum asserenti biographo, nec aliunde confirmare. Quod ad ejusdem conditionem attinet, vidimus supra et martyrologis Molanum in suo Usuardo aucto, huncque secutum Ferrarium presbyteri titulum ei adungere, quo etiam titulo ornatur in Martyrologio Leodiensi S. Lamberti: contra eundem Molanum in Natalibus Sanctorum Belgii, Saussayum ac Castellatum, quibus consentit Fisenus in Floribus ac in Historia ecclesie Leodiensis, diaconi dumtaxat gradum ei concedere. Diaconi etiam habitu S. Amorem indutum exhibet, quæ in sua Belisiensi ecclesia conspicitur, imago, anno 1626 depicta. Vidimus item ceteros, eosque antiquiores eundem tantummodo confessorem, nullo præterea addito sacri Ordinis titulo, appellare. His posterioribus omnino consonant Officia ac Breviaria Trajectense Tungrensia et Leodiensia, supra memorata, nostra ipsius Vitæ apographa, e quibus Ultrajectense brevius de utroque titulo altum silet: alia vero sic loquuntur, ut eorum auctor (Egebertus, ut reor) presbyteratum illius asserere non ausit, quamvis indicet, eundem suo tempore (seculo XI) velut presbyterum cultum fuisse. Verba dedi num. 16. Fidem abs illo in Hasbania prædicatam fuisse, scribit in Prologo Vitæ S. Amoris Hagiologus Rubævallis, de quo num. 13. Nihil itaque certi, quod hac in re statuamus, nobis ad manum est.

40 Frequentem fuisse S. Amorem in advenio Sercatium Trajecti ad Mosam ecclesiam luculente satis testatur ejus biographus: at, quot illi annos traduxerit, tacet: exacto vitæ cursu secundum Vitæ ejus apographa tumulata est in loco, in quo postmodum ejus nomini dicata est basilica, quæ nulla alia fuisse scitur, quam parthenonis Belisiensis ecclesia, cujus hodieque patronus est. Hanc ejus honori non dicatam modo, sed et constructam biographus ejus, sive Egebertus, sive alius quicumque, tradit: at non alia verosimiliter de causa, quam quod, quæ scribebat, ætate illa S. Amoris ecclesia passim audiret, quamvis verosimiliter sic fuerit appellata dumtaxat, ex quo ob frequentia miracula, monitumque cælestis effossa ejus ossa nobilitiori loco fuere reposita, non vero, ex quo condi illa a S. Landrada caepa est, ut in superioribus dictum est. Prodigia, quæ vivus mortuusque præstitit, et singulares, quibus potissimum enituit in vita virtutes, ejus Vitam evolventi patescunt. Seculo IX obiisse ex dictis videtur, eodemque e vulgari sepulcro, in quo primitus conditus fuerat, in honoratiorem ecclesie Belisiensis locum translatus; atque adeo non Trajecto Belisiam, quod nonnulli tradunt; sed vel e vicino, vel ex uno in alterum ejusdem ecclesie locum.

②

VITA

CAPUT I.

Auctore, ut videtur, Egeberto a.

Ex Ms. Belisiensi, collato cum Ms.
Rubeæ-vallis b.

PROLOGUS.

Cupientes aliquid scribere ad gloriam Dei nostri de B. Amore, viro Dei, sic auditorum desiderio satisfacere cupimus, ut juxta digestæ relationis modum veritati per omnia consulamus: contemnendus quippe pincerna est, qui, dum vini copiam jactat, fæcem quoque puniendi temeritate propinat. Temerarius enim nihilominus narrator est, qui dum laudum præconis alios extollere nititur, ipse mergi in falsitatis baratrum non veretur. Postquam itaque Dominus et Redemptor noster vineam suam, quam de Ægypto transtulit, secusque decursus sanguinis et aquam lateris sui transplantavit, veræque vitis propagines usque ad cælum extendit, Apostolis nimirum toto orbe diffusis, non destitit, neque desistit adhuc Ecclesia Christiana florere et quotidie novos fructus referre, non tamen in Israël, ubi passionis suæ torcular Christus calcavit solus, et de gentibus non erat vir secum, verum etiam in Idumæa, ubi extensum est calceamentum incarnationis ejus, et alienigenæ amici ejus facti sunt: hujus igitur vineæ usquequaque propagatæ unum ex palmitibus usque ad nos omnipotens Deus electum extendit, sanctum videlicet Amorem, emeritum confessorem, qui fines Brabantiae, quæ nuper c. Lotharingia vocata cognoscitur, sua sanctissima conversatione et solerti prædicatione fecundavit. Ipsius itaque primo vitam et actus perstringemus, ac deinde ceterorum, qui in iisdem partibus claruerunt, vitas successive ponemus d.

ANNOTATA.

a Quis verosimiliter hic fuerit, quo floruerit seculo, vide num. 14 Commentarii prævii: num. vero sequenti, uti et 18, cur hanc potius S. Amoris Vitam, quam breviorẽ, huic infra subnectendam, scripsisse videatur.

b Prologus ille non reperitur in apographis nostris Ultrajectino et Belisiensi.

c Adverbium Nuper hic pro longo temporis spatio accipiendum videtur; quod subinde etiam apud probatos auctores factum reperitur.

d Ex his verbis colligi potest, Prologum hunc esse factum hagiologi Rubeæ-vallis, nimirum Joannis Gillemanni, anno 1487 defuncti. Vide Valerium Andream in Bibliotheca Belgica.

Sancti patria, peregrinatio Romana, adventus in Belgium, et aliqua prodigia.

Igitur B. Amor, Aquitania a et patriæ suæ Inobilissimis b progenitus, ut primum fari potuit, et illud Christicolis notum Dei nomen audivit, quantum jam tunc ætatis infirmatis valuit. Deo eidem se attentius commodavit c. Hoc quidem apud se ingenuæ mentis confirmavit propositum; si in robur unquam, Deo provisore, evasisset virile, quod tunc plus minus d explesset, illa altera, mali magis patiens, ætas votis sanctius e concessisset f. Crevit itaque sanctus Puer, non tam membrorum mole, quam etiam sanctitate, uni tantum Deo volens esse cognitus, ut pravis semper hominibus fuisset occultus. Videt ergo (ut dicit Apostolus) in multis carnem E adversari spiritui, quam suo cupiens domare Factori, sese furabatur mundo, ut soli viveret Christo.

3 Clam siquidem cavet, ne, aut videns quis bonis suis actibus invidisset, aut, quod totis viribus recusabat, ad populares aures tulisset. Perfecto sciebat, quod omnibus liquet, in hoc amplius terrena et g mens malorum confunditur, si quando ante suos actus in ullo hominum h virtus probitatis aperitur. Enimvero foris carnem torquebat cilicio, intus angebat jejunio, vigiliis assidue inhærebat et precibus. Nam, ne levibus quidem criminibus paululum quiddam aberrasset, quod ultra communem valentiam tendit, mirum in modum ociosi sermonis et risus abstinuit. Sed civitas i in monte posita celari non potuit, nisi tanto manifestius cunctis intuentibus emineret, quanto subjectis late vallibus caput altius extulisset. Litterarum quoque ultro se obtulit studiis, non ut Grammaticorum ferulis parere voluisset, nisi quod unicum ac solum fuit necessarium, Deum in divinis lectionibus didicisset.

4 In morem utique habuit, quod beatam audit fecisse Mariam, quæ optimam præ sorore eligens partem, Auctoris sui pedes osculando et tergendo æternæ vitæ præmia diva promeruit. F Quippe cum beati Viri nec celebris h memoria ad totius regionis l partes, quam lata fuerat, permearet; atque rumorem populi metuens jam manifeste quoquam prodire non posset, anceps luctamen in consilio habuit, quomodo bonum opus, quod cepit, homines lateret, et locus aptior ad hæc exequenda patuisset. Sane Vir Dei, se obligans voto, nocturnis instruitur monitis, ut, relicta suorum patria, S. Petri, Apostolicorum procerum principis, adeat limina, ibi supplicans, quo postmodum viandum sit, auditurus: sicque expergefactus, et de admonitione lætus angelica, ut primum viæ suæ habilem causam reperit, ubi est doctus, eo iter instituit.

5 Divina quippe præeunte clementia, cui se semper comitem in omnibus ire disposuit, emensis m diversorum locorum salebris, tandem Romanas attingit arces: ubi aliquot dies commoratus, a S. Petri limine non discedebat; sed eum

S. Amor a
teneris Deo
vivere solitus

a

b

c

d

e

f

E

ac latere ho-
mines studens

g

h

i

SS. Apostolo-
rum limina

F

k

l

Romæ inivit,
et a S. Petro

m

A. FORTE
EGERBERTO.

eum loci tutorem in praesidium rogans preces descendit in omnes, ut ad ejus interventum apud Deum, omnis clementiae Principem, obtineret, quod in suis meritis nullatenus praesumpsisset: praesertim, quid de se aequi bonique, quod Deus intendat, quoque itum oporteat, scire ab eo diligentius elaborabat. Nocte vero quadam Viro Dei ante obseratas templi fores ad orationem devoluto, forte sopor membris obrepit, cum caeli Janitor, cui quondam Deus januas carceris clausas aperuit, in patentibus, ut Viro Dei, videbatur, astitit januis, et dictis eum compellat amicis.

Trajectum
ad Mosam
ire jubetur,

o

p

q

r

B

qui utrum
sacerdos
fuerit,

s

necne, haud
constat.

C

Roma profe-
ctus in agro
Mediolanen-
si demone
obsessum
liberat:

t

u

6 Vir Dei, digne quidem facis, tuis precibus, quod per te scire non poteris, a Deo voluisti quaerendum esse misterium: sed ne vana o putes, certus tibi causarum en habeo nuncius. Nam noveris de te: emensis Alpium jugis, locum, cui Trajectum p vocabulum est, sospes accedes, ibique S. Servatii q meritis adjutus vitae tuae securus exiges aevum. Proinde autem non eminus ab eo loco habebis meritorum tu quoque pium, Domino jubente, sepulchrum r. Haec summa est: ab istis ne te immutes praecipis, et tibi sic abeunti post Deum in omni loco non defuero in auxilio. Hoc dicto, sanctus Apostolus Domini disparuit subito, et ille, quo tenebatur, solutus est somno. Gratias autem imprimis agens Deo, acceptaque praesentis patroni in prosperum iter licentia, ignotas prius et exteras petiit regiones.

7 Sunt autem nonnulli, qui de eo vanas, ut credimus, agitant questiones, cur hic Dei Famulus, cum priorum hoc libellus reticeat, in presbyterii s honore colatur. Quomodo, inquam, cum in caelo nullo Sanctorum privetur consortio eum homines stulti quovis clericorum numero velint eximere? Nam Dominus in Evangelio: "Qui recipit, inquit, prophetam in nomine meo, mercedem prophetae accipet." Quanto enim hic eum quis magnifice in meritis extulerit, tanto ei credimus a Deo largius, pro quibus eum rogaverit, vicem misericordiae impetrabit. Plerique nimirum (humanum est, quod dico) praecedunt alios gradu, qui postremi sunt merito.

8 Quod mihi Dominus videtur designasse, ubi dicit, virum in latronibus incidisse, et in mortem fere sauciato, sacerdos et levita praeteriit, et neuter misericordiam ullam impendit; sed illi est reservatus Samaritano videlicet, qui etsi in gradu esset posterior, in beneficiis tamen est inventus praestantior. Sed quicumque illi sint, post haec porro admonemus, ut talium desinant, hoc uno contenti, apud Deum plurimum posse, cujus viderint quotidie virtutum merita choruscare. Extremum quippe est, quod delinquit, qui eum, dum vixit, sacerdotis officio functum dicit: etsi non gradu, in quo uno omnes erramus, tamen merito fuit. Hoc ergo in Dei dispositione remisso, jam demum ad ea, quae cepimus, redeamus.

9 Contigit itaque bonae memoriae Viro post susceptum caelestis Janitoris consilium per Mediolanense territorium huc veniendo transisse. Ibi Hucboldum t quendam comitem, secundis crastinis effluentem u, febre tamen correptum exaudivit, quem medicorum manus nullo remedio curare potuit. Quodque credendum facile est, eos aequales meriti non fuisse, cum ad sui similitudinem Dominus, qui quondam, discipulis

non valentibus, demonem ab homine possesso prohibuit, hunc praedictum comitem potiori curandum reliquit. Qui in se agnita Viri Dei Virtute, eum bonis quamplurimis remunerare volens, Quanti, inquit, meorum desideras, absque dilatione optata feres. Atqui id te benigne rogit, ne te expertem facias nostris bonis. Cum ille, Prosint, ait, quae mihi polliceris, consultius egenis; tu vero Deo potius, non homini, gratias refer; meum enim non est, ut pro istis merito me tuorum participem facias. Praeterea eum secum posse retinere confidens, quia, quo tenderet, minus cautus didicit a Deo sancitum, ne alium, quam Trajectum quaereret, locum; et quia Deo repugnare non potuit, a Viro Dei huc adire volente, se multo cum gemitu sequestravit.

10 Igitur Dei Athleta institutum prosequens iter, transmissio locorum et malorum hospitium diviso x periculo, vicium y, quem miro flagrabat affectu, adiit Trajectum. Ubi quemadmodum sanctissimae vitae tempus expleverit reliquum, qui stilo et paginae possit committere totum, nusquam est gentium. Ecce, quod semper plusculum cavet, nisi quantum, Deo provisorio, obtinere non potuit, omnibus ignotus ivit. Sciebat enim, quod quilibet minuit conscientiae secretum, cum hic ostendendo factum, recipit famae precium: de quibus etiam Dominus in fine mundi dicturus est: Quia in laude hominum fecistis opera vestra, amen dico vobis, nescio vos, et quia recepistis mercedem vestram. In his ergo viciis, in quibus se hominum genus implicare saepe male assolet, se tuate graviter *, quidam eum religiosi, ut posteris aliquid memorandum relinquerent, observabant. Inde bonorum operum, quo minus aliquid z, quae eisdem referentibus prolata sunt, habeatur.

11 Sanctus itaque Domini, ut nocturnus ei fuerat mos, cum ad ecclesiam S. Servatii Davidica laude preperaret, subita in caelo lux emicuit ingens, in quo miratus multum hausit caelum az, scire volens, quid tantus protenderet ignis. Vidit enim manifesto lumine caelo insertum, quod Romae priusprehendit per somnium; ut, si rebus prius ostensis minus crederet, Dominus evidentiori indicio huc se eum direxisse, firmaret. Quod signum non invitus asperit; tacitus tamen secum gaudens acrior in Dei servitio haesit, quo magis ad locum, quo caeperat, peraccessit bb. Quibus precibus et omnium virtutum gradibus se Deo devinctiorem exhibuerit, solus novit, qui bonorum operum nullum unquam immunem reliquit.

12 Aliud quoque pro eo caelitus factum est signum, non minori diligentia cum priore colendum: nam cum simili studio ecclesiam Dei adiret, ecce, eo eunte, de culminis sui umbra nubes lucida in morem igneae columnae, quae plebem Domini olim, Moyse duce, praevia anteleerat, ita et hunc Dei Servum ad locum usque ecclesiam praecurrebat. O pulcherrimi operis indicium pulchrum! merito enim lucem quaerens lucem ostendit, ut adhuc in praesenti positus laborum suorum merita resciret in futuro, quem tanto lucis Dominus praeveneret exemplo. Mos utique, et is assiduus, ille, fuerat, ut, avulsis talarium soleis, memorabile cunctis celaret factum, pedibus tantum supra operis, reliquam tamen partem nivi urendam destituebat, et

A et frigori. Unde, quod sincere credimus, foris frigere non potuit, qui tantæ fidei intus ardore flagrabat.

cæco item 13 Præterea sancti Viri tempestate divina semper in rebus bene gestis vigilantior gratia toties circa eum sæpius eminebat, quotiens humanæ fragilitati acrius regnans, Deo se attente commendabat. Quid hic cernere est? Cum actuosæ noctis requie ante sacram domini sedem, more sanctissimi Moysi contra Amalech, non armis, sed precibus adversus hominis hostem durius dimicaret; cæcus affuit medius, quem quidem, nescitur, qua causa, egressum diabolus, magister doli, in via subruit, et cæci questibus Virum Dei precum suarum immemorem fecit. Sed ipse nequam in malum hominis erectus plus nesciendo consuluit, quam sibi *cc* describendo nocuisset. Cæcus quippe humi provolutus, et præ gravi casu multum mœrens, sic orsus est: Si sic *dd*: Miserum me! o omnium factor Deus, si sic mihi erat futurum, ut quid natus sum? Piget me enim vitæ meæ: nam sum vitæ hujus lucem exosus; quia, quibus me vivens exigam, luminibus careo. Unde queso, ut id tua pace fiat, Domine; hinc me de medio tollas.

vivum 14 Cumque hujusmodi non sine multis lacrimis Deo suum animum effudisset, magnum pro viri questibus Amicus Domini dolorem animo percepit, accedensque eum a terra levavit. Quid me, inquit, homo ignave, tuis exanimas querelis, aut cur Deum tanto studio in tuam mortem excitas? Non enim justam causam habes querelæ, quia te solum iste, quas causaris, non cinxerunt miseræ. Deo, inquam, potius supplicæ, et, quæ circa te occulto ejus judicio fiunt, patienter tolera: sicut vero, cui hæc evenerint, solus non es, ita ad eum, cui imperare plus a Deo possis precari, jurgii tui causas abstinens, humilioribus eum precibus levius poteris emollire, quam tuis injuriis exasperare. Ipse enim expectat et revocat, sicut per Salomonem dicitur: Altissimus enim patiens redditor. Hinc ille ad Deum in vota pro eo succedens, O Domine, inquit, Jesu Christe, Redemptor hominum, exaudi me servum tuum, qui hoc olim de credentibus in te benigne referebas: Qui credit in me, quæ ego facio, et ipse faciet, et *C* majora horum faciet. In quo te oro, Domine mi; si quid hujus fuit, non meis assisto *ee* meritis; imo, quod rectius sit, totum hoc tuæ dedico sanctitati.

facto crucis signo reddit. 15 Hac oratione digesta, virtutem Domini in se concaluisse, sentiens, et Crucis facto, quod super omnia horrent phantasmata, signo, continuo lumen rediit oculis, quod insperatum cæco jam multo tempore defuit. Hoc sanè percepto munere, egregie cum vita caro, Sanctum Domini, quocumque pedem ferebat, passim in aure omnium prædicabat: non enim, si voluit, reticere potuit; quia res ipsa, quod factum fuerat, indicavit. Ecce, quid hominis est, qui talia audiens Deo debitas pro milite non expedit laudes? Fas fuerit credere, digne rogantium animas posse curare; cum, quod facilius est, invalidorum membra procuret.

num; dein vero ad Ligerim usque prolata et in Aquitaniam I et II divisa: quarum primæ Biturigæ; alterius vero Burdegala metropoles erant. Quo vero Aquitanie loco natus fuerit S. Amor, nusquam reperi.

b Sic apographum nostrum Belisiense Melius, quam Rubæ-vallis, quod habet Bonis.

c Rubæ-vallis apographum: Commendavit.

d Rubæ-vallis apographum habet: Re minus.

e Rubæ-vallis apographum habet: Satius.

f Rubæ-vallis apographum: Consensisset.

g Deest in Rubæ-vallis apographo.

h Minus recte idem apographum: In ullo homini.

i Minus iterum recte idem: Sanctitas.

k Rubæ-vallis apographum inepte habet: Nec illecebris: legendum forte Nec incelebris.

l Sic Rubæ-vallis apographum: Belisiense nalle habet: Religionis.

m Minus recte idem: Immensis.

n Abundat.

o Apographum Rubæ-vallis: Vanas, nimirum preces.

p Germaniæ inferioris oppidum ad Mosam fluvium.

q Tungris sedem episcopalem transtulit Trajectum anno, quo etiam obiit, 384, ut in Opere nostro tom. 3 Maii pag. 213 et seq. videre est, ad diem XIII Maii eidem Sancto sacrum. Illic seculo VI S. Monulphus templum magnum in ejus honorem construxit, ut Gregorius Turonensis lib. de Gloria Confessorum cap. 72 apud Ruinartium testatur, quod frequenter adire S. Amor soluit.

r Non, ut apparet, Trajecti, sed Belisiæ, duabus tantum leucis cum dimidia Trajecto distitæ: cum in Vita breviori sepultus dicatur in loco Holdier, quo nomine Belisia, olim Belua a ferarum inhabitatione dicta, significari videtur; et secundum Vitam ejus prolificiorem supra ejus tumulum constructa fuerit (seu potius ex infra dicendis ejus titulo insignita, post corporis ejus elevationem in ea factam) ecclesia, nempe Belisiensis, de qua id biographi dictum intelligendum videtur. Vide dicta Comment. præv. num. 29 et infra Annotata ad cap. 2 lit. g.

s Fueritne sacerdos, ut his; an vero diaconus tantum, ut illis placet, plane incertum est.

t Apographum Rubæ-vallis habet: Hucvoldum. p Quis fuerit hic Hucvoldus ex verisimili sallem conjectura dixi num. 35 et hinc partim S. Amorem seculo IX viasse eodem modo deduci.

v Id est, ut opinor, cui felicia ibant tempora.

x Aptius apographum Rubæ-vallis: diverso.

y Etiam oppidis quandoque id nominis tributum legitur: sed urbem Trajectensem dicit Gregorius Turonensis cap. 5 lib. 2 Historia Franciæ, qui seculo sexto floruit.

z Locus corruptus: an legendum forte: inde bonorum ejus aliquid etc: habetur?

aa Forte Hæsit secum pro Hausit cælum.

bb Hic sermo est de apparitione S. Petri, qua S. Amorem, cum hic Romæ esset, Trajectum adire jussit; ut hic num. 6 relatum est.

cc Hic nempe cæco, quem prostraverat dæmon.

dd Apographum Rubæ-vallis Asciseo. Legendum verosimiliter: Adscribo.

ANNOTATA.

a Galliæ pars, quæ primo quidem una et simplex fuit inter Pyrenæum, Garumnam et Ocea-

CAPUT

A. FORTE
EGEBERTO

CAPUT II.

Alia ejusdem prodigia, obitus et translatio seu elevatio corporis.

Adiens noctu ecclesiam,

Dum item hic præcipuus Dei Alumnus tempore, quo plurimum consuevit Dominum ad sua rogare præsidia, puero quodam lampadem præferente, ecclesiam peteret, bonorum omnium inimicus ex adverso constitit, et Viro Dei lumen extinxit; in quo uno hostis permissus offuit *a*: cordis tamen lumini obesse non potuit. Quid tamen ageret? Et via longior, et nox solito densior: consilium tandem incidit bonum, ad Dominum precibus convertit effugium. Adsis, inquit, mi Domine, devitare hoc malum, ne in me servum tuum inimicus habeat ullum jactandi iudicium. Nec mora extitit, eo perseverante in prece, lucernam, quam non penitus extinctam ambigeret, ibi cælitus accensam luce clariori videres; sicque denuo perviam *b* sequens ad ecclesiam peraccessit, ubi ea max, non manu hominis, sed sponte, defecit. Quidnam videtur hoc? An nihili pendenda sunt hæc? Arbitror enim, lucem, quæ ad certum locum duravit, a misterio aliquo non vacare: nam aliquod opus bonum inchoans non prius absistat, donec caelestem Jerusalem, id est, pacis visionem, quæ per ecclesiam figuratur, inveniat, quam qui semel invenit, deinceps omnem stultitiæ pestem illudit.

lumen extinctum prodigiæ recuperat,

17 O invidiæ fomitem durum! Quam adversarii facies inimica, quam pestis emula! Non ergo hic in Sancto Domini maliciæ suæ fraudes abstinuit, qui quondam beati abbatis, Benedicti videlicet, concepta invidia, tintinnabulum fregit *c*: quid mirum? A mundi primordio non quievit, et usque nunc non cessat, dum is omnino sit, quem illudat *d*. Sed in hoc omni sanctitate devoto funesti quid non reperiens, suamque operam perdens, confusus sæpe abiit, quoties, ut eum atemptaret, adierit. Cæterum nos ingenio tenues, verborum inopes, ad tanti Viri laudes non sufficimus, sed neque is, si ab inferis emergeret, psalter Homerus. Multa enim sunt, quæ de eo dici possent, si non negligentia scriptorum plurima præteriret: in illo tantum laudes sufficiant, cujus laus ab ejus ore numquam discessit, quique semper hoc solum studuit, quod Deo gratum novit.

moriturque Belisia in vita virtutibus,

18 Erat utique, quod suspectum non est, fide firmus, in eleemosinis largus, in oratione [promptissimus] *e*. Quid meditatur meritorum dotes expedire? Hoc unum modo sufficiat dicere, quod in aramentis offerendum unicum amat Deus, quotidie contriti cordis jugiter Domino obtulit munus; nisi enim ad breve aliquid naturæ vel invitus consuleret, somno scilicet aut cibo modico indulsisset, ab oratorio S. Servatii amotum alia causa raro eum quis reperisset. Sciebat ergo, quod qui orat, cum Domino proximum exhibere, hoc pacto fieri maxime credit, ubi nemo, nisi qui devotus non sit, laborem perdit. Quid dictis provelimur longius? Quem quæsisse summa sapien-

tia fuit, Dominum sibi amicum invenit. Humanis enim rebus feliciter excessit octavo Idus Octobris, et tumulatus in loco, ubi postmodum hodieque habetur Belisia *f*; in ejus etiam honore et laude constructa *g*. Multi itaque de finitimis provinciarum locis fama sanctitatis S. Amorisi ducti festivis eo die interfuere excubiis.

19 Certissime noverunt omnes, spiritum optatum salutis attigisse portum *h*, cui Christus erat vivere et mori lucrum *i*. Juxta communem quidem omnis carnis ritum humi appositus, quibus tunc præcipue claruerit virtutum meritis, totum evolere nedum nostræ nec cujusquam est facultatis: [defunctum vero Deum] *k* cum miraculis ditavit multo amplioribus, quam prius viventem fecisset; sed enim necessarium valde erat, ut, quod veluti cum peccatoribus conversatus minus egerat, expleret vel defunctus, innumera sane debiliū quotidie frequentia ad sepulchrum beati viri Amorisi pro quavis necessitate accedens, tum privata visu, tum auditu, atque febribus dolendo exitio astuans, præeunte gratia Dei, Sancti subsidio domum incolumis rediit; cumque, fama sanctitatis comparata, nomen ac meritum ejus late celebraretur, plebs devota undique confusa locum sæpius solemnibus hostiis iteravit.

20 Tempore quidem aliquantulum fluxu *l*, molens piorum Auctor Deus terræ creditum diutius delituisse sacrum pignus, eum potius cum sanctis confessoribus a terra sublatum meritis collendebat honoribus. Ad hanc vero rem peragendam quandam matronam, Huldam nomine, cujusdam viri nobilis Clodolphi conjugem *m*, a somno excitavit, et ut dextræ par fuit visioni tertio datur * monuisse. Bene, inquit, ac in tue salutis spem facis, si pudica mulier Virum Dei, Amorem scilicet, a loco, in quo nunc est, cum reverentia inde subvectum apud te benigne tractaveris. Virum namque suum Clodolphum *n* vocatum, et hujus vicinias illis forte diebus rectorem voluit; cui soli fortunata mulier suam audebat committere secretum, ut, sicut divinæ dispensationis nutu unum fuerant inviolabile sortiti connubium, ita quoque hoc inter duos ageretur consilium. Justa nimirum accidit conditione *o*, lex enim minus duobus non consensit testibus, et justis visio duobus creditur fidelibus. Qui etenim conjuges fidissimi plerosque religiosos admittunt in consilio, ut tam felicibus ceptis multorum proborum non desit consensus.

21 Ibi cum protinus omnes pari affectione diem tempusque constituunt, fit sane apparatus in præjudicato die ingens, et turba collecta non modica, ut pergat sanctissimam inde accipere glebam *p*. Prefecto inter agendum alii testes quoque fideles accedunt, quique etiam in argumentum lautioris fidei sese sæpius eadem admonitione pulsatos addebant, ut hoc sacrum corpus humi abditum ne relinquant. Qui aderam, lætiores multum pro testibus instituunt, qui sarculis et ligonibus exhauriant humum, ut thesaurus absconditus multorum utilitati foret, qui defossus minus mortalibus profuisset. Sed eminus amota illa tellure, cum jam manus ad intus *q* tollendum sarcophagum injecissent, tanto se ad rem mirandam pondere fixit, ut nec moveri quidem de loco poterit.

22 [Ibi omnes continuo mirari, quid Sancto Domini competeret, nescire; cum prædicta matrona,

A trona, divini præsaga consilii, sacrum illud corpus ferebat immune, et forsitan tanto vestium cultu a terra noluisse ascendere; ad cuius dictum quique creduli lineas se spoliante vestes, durioribus rursus accincti, calecamentisque destituti, sese item eisdem conatibus applicuerunt. Nam et legionis *r* hujus magistra vestes sibi et aurum collo demens, seipsam cum monialibus et quadam dotis suæ villa perpetuæ mancipat servituti. Post hæc ut crederes his placatum muneribus appositis denuo ad capulum manibus, Sanctus Domini miranda levitate conscendit. Perspicua in eo est amplius Petri illa sententia, ubi ait, Dominum superbis resistere, humilibus autem suam gratiam dare s.

23 Mirum in modum ab omni populo et clero canitur laus Deo : inde ingens ejus laus derivatur in Sancto : hincque consensu omnium usque ad locum, ubi usque hodie sancta ejus beneficia ad plenum exuberant, Domino præmonstrante, convertunt. Sufficiant ergo pauca de pluribus, quæ postmodum innumera virtutum suarum insignia consultius duximus referentibus fidem adhibere, quam non scribendo totum potuisse disseverere, melius est enim in paucis prodesse, quam in multis fastidium irrogare. De cetero, quicumque hæc, quæ se vera tueantur, infideliter legerit, ipse peccabit. Forsitan autem obtrectator caveat sibi plus a Sancto Domini in ultionem justitiæ ostendet mali, quam nos lædendo inveniet boni *t* :] fidelis itaque paratum sibi, si non *u* frustrata sit nos nostra spes, habebit a Deo præmium, non qui legerit, sed quicumque crediderit, illinc vero omnium bonorum merces respiciat nos Deus et Sanctus suus, me, dico, scribentem, te legentem et omnem credentem, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Ita apographum Rubæ-vallis : male Belisiense : Præmissis officio.

b Ita rursus apographum Rubæ-vallis : Belisiense habet : Primam.

c Gregorius magnus in Vita S. Benedicti cap. C (vide. tom. 3 Martii pag. 277), narrat, Romanum monachum S. Benedicto, in specu Sublacensi degenti, soluisse panem demittere per fumem, cui tintinnabulum, quod sonitu suo S. Benedictum, ut panis accipiendi causa specu egrederetur, admoneret, Romanus inseruerat : Sed antiquus hostis, inquit Gregorius, unius caritati invidens, alterius refectioni : cum quadam die submitti panem conspiceret, jactavit lapidem et tintinnabulum fregit.

d Apographum Belisiense habet : Dum omnino non sit, quem illudat.

e Vocem hanc, uncinis inclusam, ex apographo Rubæ vallis supplēvi.

f Belisiensis tum oppidi, tum canonicarum secularium collegii notitia data est initio Comment. prævii Ceterum apographum Rubæ-vallis pro Belisia habet Basilica.

g Belisiensis collegii ecclesia, a S. Landrada seculo VII condita, Deiparæ Virgini, non S. Amori primum sacra fuisse videtur ex num. 19 et seq. Commentarii prævii; et postmodum tantum in ejusdem patronum S. Amor electus quo ve-
Octobris Tomus IV.

rosimiliter factum est, ut S. Amoris biographus, seculi XI, ut apparet ex num. 14 et seqq., scriptor, eam ab origine huic dicatam fuisse, existimavit.

h In apographo Rubæ-vallis deest spiritum : sed ibi legitur semper. Utrobique locus corruptus videtur. An forte legendum : Certissime noverunt omnes, spiritum ejus semper optatum salutis attigisse portum ?

i Mihi enim vivere Christus est et mori lucrum. Epist. Pauli ad Philip. cap. 1 §, 21.

k Perperam habet apographum Bolisiense : Quibus vero defunctum multo eum miraculis, Deus ditavit etc.

l Hinc colligi videtur utcumque posse, si S. Amoris biographo stare lubeat, non longum admodum inter obitum ejus et solemnem sacri corporis elevationem intercessisse temporis intervallum.

m Apo graphum Rubæ-vallis vocat Hildam.

n Idem habet Odolphum : quis hic fuerit, quocum seculo vixerit, nempe IX, ex verisimili conjectura dixi num. 37 Commentarii prævii.

o Sic legitur in apographo Rubæ-vallis : Belisiense minus recte habet : Conditorum.

p Puta S. Amoris reliquias.

q Apographum Rubæ-vallis Justi.

r Lege Religionis seu elevationis corporis S. Amoris.

s Epist. Petri 1 cap. 2 §, 5.

t Uncinis inclusa desiderantur in apographo Belisiense, et propterea mutuata hic sunt ex apographo Rubæ-vallis.

u Particula non addita hic est ex eodem apographo Rubæ-vallis.

VITA BREVIOR

Auctore anonymo ignotæ fidei ac ætatis,

Ex Ms. Ultrajectino S. Salvatoris a.

Sanctus Amor ex patria Aquitania *b* natus, Scum ab ineunte ætate litterarum studiis deditus, carnem vigiliis, jejuniis, cilicio et orationibus assiduis edomaret, et ab omni risu et otiosis sermonibus abstineret, fama virtutum ejus totam illam regionem replevit. Qui cum rumorem populi fugere deliberaret, monetur in Somnis S. Petri Apostoli limina visitare; ubi dum pervenisset, et a S. Petri limine orans non discederet, nocte quadam ante fores templi obseratas indormivit. Et ecce, S. Petrus ei apparens ipsum confortavit et monuit, qualiter Alpes transiens, in locum, qui Trajectum *c* dicitur, sepulchrum B. Servatii *d* peteret, atque ibidem vitæ suæ ævum transigeret; quia non longe ab eodem loco habiturus erat, Deo volente, dignum sepulchrum.

2 Iter itaque arripiens ad ignotas sibi et exterarum regiones, cum per Mediolanense territorium transiret, quemdem comitem nomine Hucboldum *e* febricitantem, quem medici nullo remedio curare poterant, oratione sanavit; et

48 cum

A. FORTE
EGEBERT.

E

F

a

b

c

d

e

f

g

h

i

j

k

l

m

n

o

p

q

r

s

t

u

A. ANONYMO.

cum per hoc comes eum retinere secum, pecuniamque multam sibi dare vellet, non acquievit Sanctus; sed hortatus est pecuniam dare pauperibus et egenis. Tandem perveniens ad optatum sibi Trajectum, quemadmodum sanctissimæ vitæ tempus expleverit reliquum, non est, qui paginæ possit aut stilo committere. Mos autem assiduus illi erat, ut avulsis talarium soleis, sanctum celaret factum, pedibus tamen supra operis, plantis vero nudatis, nive et frigore cruciandis.

nube lucida illustratur; ex eum illuminat,

3 Quadam vice, ut nocturnus erat ei usus, cum ad ecclesiam S. Servatii psallens procederet, subito vidit in cælo manifesto lumine insertum, quod Romæ prius per somnium fuerat revelatum. Alio tempore cum simili studio nocte ad ecclesiam properaret, eo, de culminis sui exeunte umbra, nubes lucida in modum igneæ columnæ ipsum usque ad locum ecclesiæ præcurrit. Nocte alia cum ante Domini ædem Sanctus oraret, cæcus quidam secus viam transiens in terram corruit: quo mortem invocante, et diei nativitatis suæ maledicente, accurrit Homo Dei, qui cæcum de impatientia redarguens, et ad humilitatem exhortans, ipsum, facto signo crucis super ejus oculos, reddidit clare videntem. Qui sic illuminatus, quid sibi fecerit Vir sanctus ubique in auribus omnium prædicabat.

Lucernam suis precibus accendit, Sanctæque mortuus, solemniter sepegitur,

4 Cum insuper nocte quadam, puero lampadem præferente, ecclesiam peteret, diabolus ignem extinxit. Quid sanctus ageret? Et via longior, et nox solito densior erat. Ad orationem tandem conversus lucernam divinitus accendi conspexit, sicque præviam denuo sequens ad ecclesiam peraccessit, ubi mox eadem lucerna, non manu hominis, nec flatu oris, sed sponte defecit. Ceterum omnia, quæ juxta sunt, agens, et ultra quam quilibet orator exprimere possit, sanctissime vivens, VIII Idus Octobris ad perpetuæ vitæ migravit Auctorem, tumulatur copiosa fidelium turba, qui fama sanctitatis ejus adducti convenerunt, in loco, qui dicitur *HOLDIER f*, ubi basilica post in ejus honore constructa est *g*, in qua multo ampliora exhibuit miracula, quam fecerat in hac vita.

corpus ejus de terra

h

i

k

5 Tempore aliquanto post Dominus tertio quandam matronam *h* nobilis viri, nomine Odulphi *i*, rectoris ipsius vicinæ per visum monuit, ut S. Amorem a loco, in quo jacebat, subvectum apud se *k* condigne reponeret. Cumque illa visionem marito narrasset, ambo de consilio religiosorum ad hoc faciendum diem constituunt, in quo non modica turba collecta fuit, inter quos quidam, sese pulsatos eadem admonitione, asserebant; et ut Sanctum de terra levarent, tellurem amoverunt; et cum jam ma-

nus ad levandum sarcophagum injecissent, illud D movere nullo modo potuerunt.

6 Et cum omnes stuperent, ignorantes, quid facerent, prædicta matrona divini præsaga consilii dixit, quod propter nimium pretiosum vestium cultum, quibus ipsa et alii erant induti, nollet Sanctus ab eis efferri. Tunc tam ipsa, quam ceteri, pretiosos se spoliant vestibus, et vilibus induuntur, atque calceamentis depositis, Sanctum Dei levitate miranda, quem omnis clerus et populus in locum, ubi usque hodie venerat *l*, cum laudibus transtulerunt. Tunc et illa hujus religionis magistra seipsam cum monialibus et cum quadam dotis suæ villa S. Amoris se mancipavit perpetuæ servituti: cujus exemplum multæ alia secutæ cœnobium, quod usque hodie permanet, dictum Belisiam, Leodiensis diœcesis, fundaverunt *m*.

ANNOTATA.

a *Quamvis hæc S. Amoris Vita priori proxime hic excusa sit multo succinctor, et inutilibus careat parergis, illa tamen non antiquior, sed ejusdem compendium videtur ex dictis num. 18 et binis seqq. Comment. prævii.*

b *Vide supra annotata in cap. 1 Vitæ prolucioris litt. a.*

c *Vide litt. p. ibidem.*

d *Vide lit. q. ibid.*

e *Vide num. 35 Comment. prævii.*

f *Quid significet vox illa Belgica, ejusque cum antiqua Belisæ nomenclatione affinitatem vide num. 28 Comment. prævii.*

g *In cujus honorem primum constructa fuerit, vide num. 20 Comment. præv. Ceperit forte S. Amoris vocari, ex quo hujus translatio seu elevatio contigit.*

h *Nempe Hildam, uxorem Odulfi, de quo litt. proxima.*

i *Vide de hoc dicta numm. 36 et seqq. Comment. præv.*

k *Id est, non quidem in ædibus suis; sed in vicina his monasterii Belisiensis ecclesia, ut, quæ sequuntur, indicant verba, quibus non in ædes privatas, sed in locum, ubi hodieque colitur, S. Amor translatus dicitur.*

l *Lege Veneratur seu colitur.*

m *Hæc secum pugnant; neque Hilda, sed S. Landrada Belisiense fundavit asceterium, ut in Comm. præv. dictum est: dilasse quidem Hilda illud legitur in Vita proluciori et S. Amori se mancipasse; at non fundasse. Hinc vitæ Brevis auctor incertæ quidem ætatis, sed vitæ prolucioris auctore, forte Egeberto, de quo vide num. 14 et seqq. Comment. præv., junior apparet.*

